

STX DNA

Indhold

Almen dannelse	4
Uforudsigelighed og viden.....	7
STX DNA.....	9
Fokus på fremtiden i historisk perspektiv	12
Stx- DNA skaber viden og sammenhængskraft	14

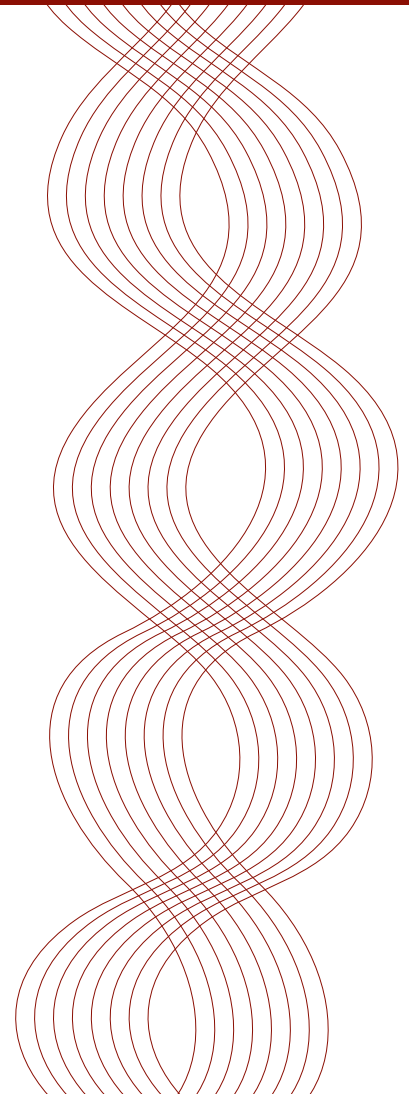
Forord

I en tid med øget fokus på ungdomsuddannelserne er det afgørende, at gymnasiet og hf's særlige kendetegn står skarpt og tydeligt. Diskussionerne om uddannelsernes egenart er ikke mindst opstået i forbindelse med de mange diskussioner om elevstrømme til det almene gymnasium og i de mange debatter om, hvor de unge skal gå. Love og formålsparagraffer gør det ikke alene. Der er behov for samling om alt det, der er vores ståsted - en DNA beskrivelse - der kan bruges som udgangspunkt for diskussioner internt og eksternt.

Vi har altid haft en opgave i både at danne og uddanne unge, men almindannelsens rolle er til stighed til debat. Til brug for de debatter, der hele tiden opstår om uddannelserne, om deres særkende og i de kommende diskussioner om institutionsstruktur og samarbejdsmuligheder har Rektorforeningen derfor udarbejdet to pjecer - en rød pjece om stx's DNA og en blå om hf's DNA - for hermed at tydeliggøre det ståsted, som diskussionerne om mulige fremtidsscenerier må tage udgangspunkt i.

God læse- og debatlyst!

Anne-Birgitte Rasmussen
formand

Almen dannelse

- i de gymnasiale ungdomsuddannelser

Ligesom mange øvrige dele af det danske samfund er uddannelseslandskabet underlagt store og omfattende forandringer i disse år. Hvilken rolle det almene gymnasium kommer til at spille i fremtiden, og hvilke rammer og vilkår det får, det ved vi ikke. Men vi ved meget om, hvad det almene gymnasium giver sine elever i dag. Det ved vi både fra det, der fremgår af love, bekendtgørelser og vejledninger, men vi ved det ikke mindst fra det, der ligger som en slags uddannelsens egenart bag de skrevne bestemmelser. Det er først og fremmest det sidste - hvad der ligger som egenart bag de skrevne bestemmelser - som nærværende pjece forsøger at indkredse. Formålet med pjecen er således først at indkredse det sæt af kerneværdier, som det almene gymnasium giver videre til eleverne, men dernæst at give myndigheder og beslutningstagere mulighed for at besinde sig på disse kerneværdier i de forandringsprocesser, som er sat på dagsordenen.

Alle de gymnasiale ungdomsuddannelser har fælles formålsformuleringer og dermed et fælles værdisæt om:

- Forberedelse til videregående uddannelser
- Dannelseperspektiv i forhold til udvikling af personlig myndighed
- Forberedelse af eleverne til medbestemmelse, ansvar og pligter
- Globalisering, innovation og digital dannelse

Det fælles værdisæt tager dog farve af hver uddannelses særlige værdisæt, som kan genfindes helt ned i faget. Matematik på A-niveau har en særlig farve afhængig af, om det er på stx eller htx, ligesom engelsk f.eks. har det afhængig af, om det er på stx eller hhx.

- i det almene gymnasium—stx

Hver enkelt af de gymnasiale uddannelser har derudover en særlig formålsparagraf. I det almene gymnasium fokuseres på begreberne almindannelse og studieforbereelse i en faglighed, der skal være nært forbundet med videnskabsfag inden for humaniora, naturvidenskab og samfundsvidenskab. I det følgende vil oplægget søge at bestemme de kerneværdier eller den **DNA**, der ligger bag disse kortfattede formuleringer

Det almene gymnasium har en meget lang tradition for at forholde sig til begreber som almindannelse og studieforbereelse. Indhold og beskrivelser har ændret sig voldsomt gennem tiderne. Det almene gymnasium har haft perioder, hvor meget få gik i gymnasiet, og hvor den sociale mobilitet gennem uddannelsen var meget begrænset. I dag er gymnasiet et mødested for alle grupper i samfundet, et åbent område socialt og fagligt. For nogle er det et bevis på, at niveauet er blevet mere forskelligt, for andre er det blot et bevis på, at samfundet mere og mere har brug for veluddannede unge. Hvis vi fortsat kun uddannede de få elitære procenter, som vi gjorde før i tiden, så meget anderledes ud i samfundet. Så selvfølgelig er det faglige niveau blandt studenterne blevet mere varieret end tidligere.

I en verden, der både for de unge og deres forældre er uforudsigelig og udfordrende, beror succesen ikke mindst på, at det almene gymnasium er en almen uddannelse med et dannelsesbegreb, som ikke er stivnet i bestemte former, men som gennem tiderne har vist sig åbent i forhold til stadigt nye udfordringer for fag, kompetencer, viden og anvendelse i praksis.

”

I dag er gymnasiet et mødested for alle grupper i samfundet, et åbent område socialt og fagligt.

Dannelse bruges i almindelig sprogbrug ofte som samlebetegnelse for alt det, der er vigtigt, uden at det er direkte nyttigt eller knyttet til bestemte fag, talent eller viden.

Her er det bundet op den enkeltes måde at forholde sig til sig selv, andre og omverdenen på og knytter an til den måde, den enkelte anvender sin viden, sine talenter og kompetencer på.

Dannelse og almindelig dannelse er begreber, der undertiden har været nedvurderede. Det er ikke tilfældet længere. I dag er der øget fokus på, hvordan vi får de unge formet og dannet, så de kan indgå aktivt i vores samfund og i vores fællesskaber til gavn for både sig selv og fællesskabet, og på hvordan vi danner de unge, så de kan bearbejde og anvende viden, færdigheder og kompetencer på måder, hvorved de opnår selvforståelse, omverdensforståelse og personlig myndighed, opnår livsduelighed og mod til at engagere sig, tage ansvar og skabe værdi for andre.

Det er det, som bidrager til en forståelse af, hvad en stx er i dag og derigennem også kan bidrage med et svar på, hvorfor mange unge og deres forældre foretrækker det almene gymnasium. En indkredsning af **DNA-profilen** kan være med til at åbne blikket for, at stx ikke kun åbner op for en verden af videregående uddannelser, men også for arbejdsliv og erhvervsliv i almindelighed. Og dermed netop i stigende grad er blevet et mødested for mange i samfundet.

Uforudsigelighed og viden

Stx forbereder eleven på en fremtid, hvor man skal videreudanne sig, og hvor man skal leve sit voksenliv med job, med selv at stifte familie og med at forfølge de drømme om et godt liv, som man allerede har eller senere hen får.

Spørgsmålet er bare, hvordan den fremtid så bliver? For den er temmelig uforudsigelig. Ingen aner med sikkerhed, hvordan verden ser ud om 20 år. Hvordan formidler og tilegner vi os viden til den tid? Hvor arbejder vi, og hvad arbejder vi med? Hvordan er klimaet? Hvordan har miljøet det? Hvordan klarer vi et stigende behov for ressourcer og for fordelingen af dem? Hvordan informerer vi hinanden? Hvordan kommer vi i forbindelse med hinanden? Hvordan rejser vi? Hvordan ser vores familieliv ud? Hvordan klarer vi, at jordens befolkninger kommer tættere på hinanden? Og så videre. Kort sagt: Vi må forberede os på en uforudsigelig fremtid, som både er spændende og udfordrende. Det er **den** opgave, som stx bidrager til at løse, uafhængigt af hvad den unges planer er eller bliver efter studentereksamen.

Stx´ dannelse af den unge tager både farve af fagenes historiske rødder og af den globale videns- og konkurrenceøkonomi, som i stigende grad erstatter andre økonomiske nøglebegreber. Stx arbejder ud fra den antagelse, at den primære kilde til at skabe økonomisk vækst og værdi, som vi kan leve af i dag og i morgen, er viden og videnbaserede teknologier. Men også ud fra den antagelse, at samfundet i stigende grad er afhængigt af borgere, som dels får viden om og indsigt i sig selv og deres omverden, og som også får den viden, de færdigheder og de kompetencer, som gør det muligt for dem som myndige borgere både at varetage et job, skabe nye jobmuligheder og deltage i samfundets beslutningsprocesser. Og vælge og finde vej i bestandigt nye digitale og sociale medier.

Stx´ dannelse af den unge tager både farve af fagenes historiske rødder og af den globale videns- og konkurrenceøkonomi

Rammen for udvikling af faglig viden og færdigheder, fagrækken, kan diskuteres og bør løbende diskuteres. Men vigtigst er, at alle fag er åbne over for og justeres i forhold til nye elementer, som inddrages i videnskabsfaget, men også åbne over for nye fag- og kompetenceområder som digitale og sociale medier og over for nye kulturelle kompetencer i forbindelse med internationalisering af faglighed og viden.

Fagene i gymnasiet er forsat nøglen til at åbne op for veje til forståelse, men samlet åbner fagene langt bedre for horisonten, end det enkelte fag gør alene. Indholdet i fagene, undervisningsformerne og projekterne i fagene og anvendelsen af dem udvikler og frisætter gennem de tre år elevernes evne til at bearbejde normer, regler og værdier. Og skaber derigennem studenter med mod på livet, frihed til at handle og selvtillid til at tage ansvar for sig selv i uddannelse og i samfund. De faglige og kundskabsmæssige færdigheder danner basis for, at stx udvikler elevens sociale evner (evnen til at samarbejde, evnen til at tage ordet og initiativet, indsigten i det, der er fremmed og anderledes, sansen for alternative problemløsninger mv.) og elevens personlige egenskaber (fantasien, kreativiteten, nysgerrigheden, opfindsomheden, selvtilliden, selvstændigheden, selvrefleksionen og frimodigheden mv.).

STX DNA

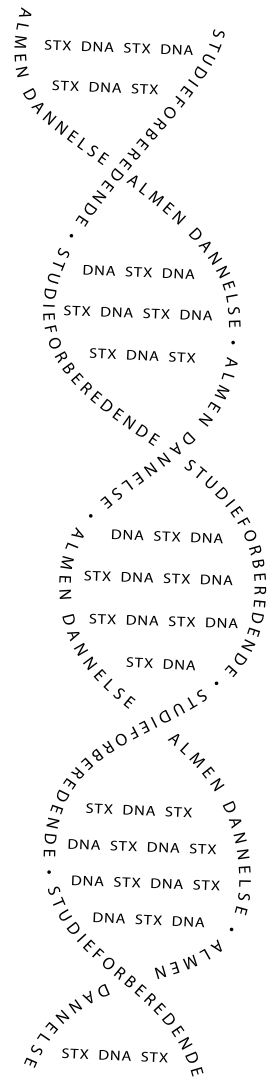
Det almene gymnasium vælges i dag af 48 % af en ungdomsårgang i direkte forlængelse af 9. og 10. klasse. Samlet vælger halvt så mange en af de øvrige gymnasiale ungdomsuddannelser: hf, htx eller hhx. Frem mod et af flere mulige svar på hvorfor de unge og deres forældre foretrækker en stx-uddannelse, søger oplægget i det følgende at bestemme de kerneværdier - eller den DNA - der ligger bag uddannelsen og dermed også bag de unges oplevelser og erfaringer før, under og efter valget af stx.

- dynamisk fæglighed og dannelse

Stx forbereder eleverne på at kunne gøre sig gældende i fremtiden, så den bliver til størst mulig gavn både for den enkelte elev selv og for andre. Det er en opgave, som stx løser, fordi eleven her trænes inden for både naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige, sprogligt-humanistiske og musisk-kreative fagområder. Stx forfægter et alment og robust dannelsesbegreb, som ikke falder hen i bestemte former eller snævrer erhvervsvalget ind, men som forholder sig åbent til alle de fag, færdigheder og kompetencer, som er med til at danne de unge gennem viden, samvær, opgaver og anvendelsesorienterede projekter. Og som også giver de unge en erkendelse af, at dannelsesprocessen fortsætter livslangt, hvis ikke den skal stivne i tankemønstre uden sans for den foranderlighed, som præger verden. Således er stx for den enkelte en livslang kilde til at kunne begå sig fx i en mere og mere åben vidensøkonomi.

- læring i tre dimensioner

Elevens møde med de mange og forskellige fag i det almene gymnasium finder sted i selve undervisningen. Men - og det er måske lige så afgørende - mødet med den brede kreds af fag finder også sted uden for undervisningslokalet. Ud over den daglige undervisning lægger det almene gymnasium vægt på en bred vifte af anvendte kompetencer i forbindelse med fællesarrangementer, frivillig undervisning i idræt, musik, billedkunst o.a., studiekredse, studierejser, temadage, elevforeninger, elevråd, Operation Dagsværk, skoleblad, musical, komedie, koncerter, debataftener, diskussion i frikvarteret, debat med læreren efter timen mv.

Men også efter skoletid møder eleven i det daglige flere af fagenes stofområder. I diskussionen med dem derhjemme, med kammeraterne, i klubben, på nettet etc., alt sammen steder uden for skolen, hvor eleven udfordres på kendskabet til det stof, som undervisningen drejer sig om.

Undervisningen på stx har således meget med elevens daglige virkelighed her og nu at gøre. De mange vedkommende fag på stx og arbejdet med dem i og omkring undervisningen gør, at eleven i løbet af sin tid på det almene gymnasium lærer og anvender sin viden i tre dimensioner: I undervisningsrummet (læringsrummet og træningsrummet), i skolehverdagen og efter skoletid.

- personlig og almen dannelse

Eleven tilbringer nogle afgørende år af sit liv på stx. Nogle spændende år, hvor den unge udvikles til både at blive studerende på en videregående uddannelse og til at klare sig i voksenlivet og arbejdslivet. Stx giver den unge viden og færdigheder, men også mange muligheder for at prøve sig selv af og udvikle sig socialt og personligt inden for et bredt fagregister, der så at sige når hele vejen rundt om den unges tilværelse: Det kropslige (idræt og biologi), det sproglige/fortolkningsmæssige (sprogfag), det samfundsmæssige og samfundsøkonomiske (samfundsfag, erhvervsøkonomi), det klimamæssige (geografi, kemi), det filosofisk/tydningsmæssige (oldtidskundskab, religion mv.), det musisk-kreative (billedkunst, musik, drama, mediefag), det historiske (historie), det naturvidenskabelige (fysik, matematik mv.), det kommunikative og informationsmæssige (it, informationssøgning og sociale medier) og det interkulturelle med en global forståelseshorisont til følge (religion, sprog mv.). Den almengymnasiale uddannelse på stx er således ikke blot et videns- og færdighedsanliggende for den unge, men også et personligt, eksistentielt anliggende, der giver eleven mulighed for at finde sig selv og gro ud over sig selv og se verden fra andre perspektiver end sine egne.

En ny-udklækket student har udtrykt det således: "Stx udfordrer dig på alle tænkelige sider af dit liv".

Den brede og alsidige fagkreds og den almindelse, der knytter sig hertil på stx, er dobbelt: Som almen-gymnasial uddannelse danner stx den unge alment i betydningen "hele vejen rundt", for så vidt den angår den unges liv nu og i fremtiden, samtidig med at uddannelsen forbereder den unge til at kunne begå sig i det almene i betydningen "Den store verden" uden for og foran den unge selv.

- diversitet og synergi

Stx har fokus på innovative og kreative måder at bringe fagene sammen på for at opnå ny viden. For som nævnt får den unge på stx indgående kendskab til såvel de naturvidenskabelige, samfundsvidenskabelige, sprogligt-humanistiske som de musisk-kreative fagområder. Det betyder, at den unge på stx også præsenteres for andre fagligheder end dem, man umiddelbart har følt sig mest stemt for.

På stx er eleven ikke bare sproglig eller matematisk. Her kan eleven ikke bare sysle med enten åndelige eller kropslige gøremål. Her er det ikke fortrinsvis bogen eller fortrinsvis casen, projektet eller eksperimentet, den unge arbejder med. Det, at den unge på stx således møder en anden faglighed eller andre fag og andre metoder end dem, den unge umiddelbart mest føler sig stemt for, gør, at den unge lærer at se og anvende emnerne og stoffet fra flere synsvinkler, kommer dybere ned i stoffet, og lærer at opdage alternative måder at gribe en sag an på. Det er en læring som understøttes af mellemfaglige og overfaglige discipliner som almen sprogforståelse, naturvidenskabeligt grundforløb, almen studieforberedelse og studieretningsprojekt. På den måde fremmer stx' brede fagkreds den unges kreativitet og evne til at tænke nyt og anderledes.

Kendskabet til de andre fagligheder, end dem man umiddelbart har følt sig mest stemt for, kommer ofte som en positiv overraskelse for mange af eleverne i det almene gymnasium.

**Stx udfordrer
de unge på alle
tænkelige sider af
deres liv**

Fokus på fremtiden i historisk perspektiv

En række fag er særligt kendetegnende for stx. Det gælder fx historie. På stx er (Danmarks og Verdens) historie et selvstændigt fag, men derudover er det på stx også et krav, at den historiske dimension skal indgå i alle fag – dansk, fysik, biologi, idræt, musik osv.

Den historiske dimension i undervisningen betyder meget, fordi vi kan lære af historien. Vi kan lære om menneskets muligheder for at handle, ændre, tilpasse, lave om, lære at historie ikke er en given størrelse. Vi behøver ikke begå de samme brølere som vore forfædre, og vi kan bruge historiens erfaringer og viden. Det historiske perspektiv sætter fokus på fremtidens muligheder.

- om at tænke "ud af boksen"

Af andre fag, som er et særkende for stx, er oldtidskundskab, religion og musisk-kreative fag. Det er fag, der fremmer elevens lyst til og glæde ved at undre sig, og som fremmer elevens evne til at overskride allerede opnået kundskab og erkendelse. Fag som disse bidrager til, at den unge lærer at tænke ud af vante rammer og ikke udelukkende at have øje for det, der umiddelbart forekommer indlysende nyttigt. Derved trænes den unge i at se problemstillingerne fra andre synsvinkler, at se dem på nye måder og at indse værdien af at opdage andre veje, der kan være lige så gode eller måske endnu bedre at betræde.

- kropslige og kreative udfordringer

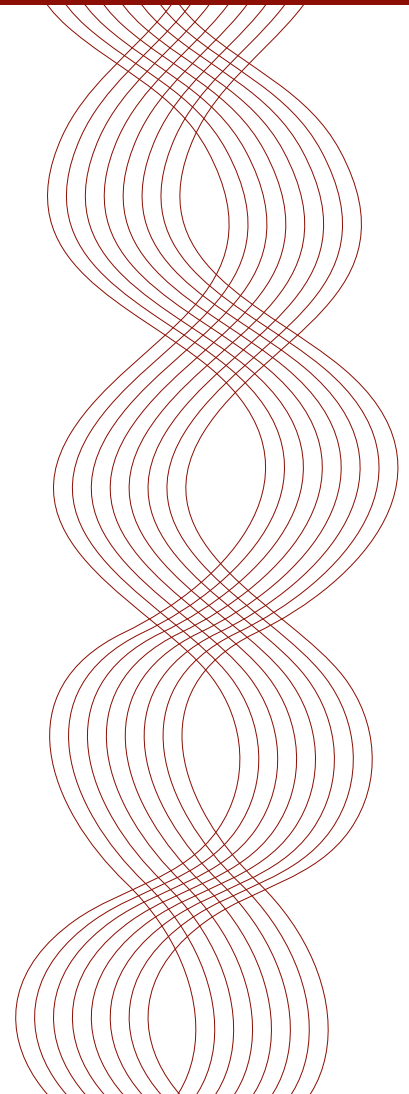
På stx har alle et musisk-kreativt fag (musik, billedkunst, drama eller mediefag) sammen med det obligatoriske idrætsfag. Dette præger stx-skolens dagligdag og kultur. Hen over året byder uddannelsen på julekoncert, forårskoncert/-udstilling, idrætsdag, musical, komedie mv. Og i ugens løb er der frivillig undervisning på området samt en kreativ morgensamling. Derved trænes den unge i at træde frem og i at tro på egne personlige og sociale potentialer

- dialog og fælles refleksion

Stx arbejder med en bred fagkreds under former, præget af dialog, fælles refleksion og selvrefleksion i og omkring undervisningen. Uddannelsens indhold og undervisningsformer er i sin anvendelse orienteret mod, at eleven kan begå sig både som studerende på en videregående uddannelse og som aktør i erhvervslivet, og mod at eleven kan deltage i et mangfoldigt, demokratisk samfundsliv, der bygger på den demokratiske samtale og på at denne samtale har kvalitet.

- orientering mod et idéudviklende arbejdsliv

Hvad angår skoleformen, er det typisk for stx-uddannelsen, at den er rundet af og udfolder sig i homogene og autonome institutioner, og at den som sådan er præget af en "lav magtdistance" og et "højt til loftet". Her møder eleven skolens øverste, daglige leder i øjenhøjde. På et typisk, autonomt og alment gymnasium er der et meget tæt samspil mellem elever, lærere og ledere og mellem deres hovedopgaver - indlæring, undervisning og ledelse. Den nære forbindelse mellem elever, lærere og ledere forstærker elevens demokratiske og personlige udvikling, samtidig med at eleven i det tætte samspil med lærere og ledelse bliver dygtigere til at gøre sig gældende i de måder, hvorpå et moderne, idéudviklende, idéomsætteligt og fremadskuende arbejdsliv fungerer. Dette dannende forhold suppleres af, at eleverne jævnligt udfordres gennem store fællesprojekter i og uden for undervisningen, hvor elever spiller en central rolle både i udførelsen, i ledelsen og i formidlingen af opgaven.

Stx- DNA skaber viden og sammenhængskraft

Det almene gymnasiums historiske ramme er omfattende og fyldt af det, der har været med til at skabe den studentereksamen (stx), som vi kender i dag. En lang og stolt tradition forbinder stx med begreber som studieforberedelse, almindannelse og anvendelse af fag og viden. Det studieforberedende er bundet i fagtraditioner med stærke historiske rødder og en tro på, at den brede fagkreds er en god port ind til dannelsens kerneelementer som selvforståelse, omverdensforståelse og personlig myndighed. Fagrækken, de enkelte fag og samspillet mellem fagene er med til at opbygge en fælles fond af viden og en kulturel referenceramme, der får et samfund til at hænge sammen og til robust at udvikle sig i mødet med den globale verden og de evigt varierende mønstre og perspektiver.

Det almene gymnasium er rede til at møde forandringerne i fremtiden. Det gælder forandringer på uddannelsesområdet og de ændringer, som skal skabe bedre sammenhæng mellem uddannelserne og bedre overgange til nye uddannelser. Men det er af afgørende betydning for det danske samfund, at skoleformens kerneværdier fortsat får lov til at præge uddannelsen af unge i fremtiden.

**Det almene
gymnasium er
rede til at møde
forandringerne i
fremtiden**

Publiceret af:
Gymnasieskolernes Rektorforening
Ny Vestergade 13
1471 København K

Publikationen er digitalt tilgængelig via:
www.rektorforeningen.dk

Denne publikation er skrevet af
Gymnasieskolernes Rektorforening

November 2014

